

մանկերը՝ 40,000 բուրդ պարտքի մէջ է գտել մեր Մայր Աթոռը, և որ այդ պարտքերը վճարելուց յետոյ մի յայտնի գումար էլ յետ է ձգել։ Երբի էջմիածինը մտապէս է, որ իր պաշտօնական Արարատ անակղեր անցնալ տարուա հոկտեմբերի տետրակով հաշու էր տուել և այդ հաշիւ մէջ տալով էր, թէ վ.հ.հ. Կաթողիկոսի էջմիածինը ժամանած միջոցին Աթոռի գանձարանի մէջ գտնուել է եղել 3,835 բուրդ 481/2 կ. և այնտեղ պարտքի մասին ամենին խաղված է։ Արարատի հաշիւ վրա ֆինկելով մենք միայն կամեցանք երկու խաղով ցոյց տալ Աթոռի յիշատ պարտքի մասին զգուշիկ պաշտօն ստատը. բայց, թէ յիշատի այդ հաշիւն էլ հաշիւ լինելուց շատ հեռու է, և թէ այն գումարը, որ այժմ գտնուել է Աթոռի գանձարանում, դարձեալ Աթոռի ունեցած գումարն էր, որ բանկերում չանցկուծ էր, բացի մեծ աղմուկ հանող ճանցադրերը—մի տանձնին անցած ցոյց էլ նստք աւելի մանրամասնորեն և ճշտութեամբ, բայց, թէ էջմիածինն էլ կը սիրի արդեօք ճշտութեան և ճշմարտութեանը, այդ մեր յոգեկոյն յետոյ կը տեսնենք։

ՆԱՄԱԿ ԽՈՒՄԱԳԻՐՆԵՐ

Թիֆլիս, 1-ին դեկտեմբերի

(Մշակի) անցեալ № 211 համարի մէջ ի շարս ներքին լրաց ինձ անձանցով քաղաքականութեան մասին արտահայտութիւնները պատիւը չօգտուող մի լուր հրատարակած էր, որ քան հասկացայ զիս առիթ բռնելով անդ։

Կարի ճնտարաբարկան թուեցաւ ինձ տեսնելով նմանօրինակ ապարէք լրոյ մը հրատարակութիւնը, ըստ որում ես տեղեկութիւն ես կալք ունեցած չեմ երբեք և ոչ էլ մի որ և է մէկին ներշնչած առ այդ հրատարակութիւնը. զի դժգոյն չեմ պ. Սանատարեանցին և ոչ գանգատ յայտնած ընդդէմ նորա թէ՛ լիմ նստակին և հեռագրին չը պատասխանեց և այնչ, այլ ընդհակառակը եթէ պ. Սանատարեանը մերթէր իսկ զիս իրեն սան ընդունել, չը նայելով, որ իմ այնպիսի ուսանելու ձգտումներս և աշխատութիւններս ապագայի հետ կապուած, տակաւին չը պիտի ներքի, որ ուրիշներն իմ պատճառով տուտեր ձգէն մի այնպիսի ամենաարեւմտեան պատուոյն, որ իր նմանութեանով ազգայնական գործերովը օգտակար եղած է միտ նայրենեաց և նմանաբար յարգելի նայ հասարակութեան. թող թէ անչափ չեմ ընտ և դեռ գեղեցիկ յոյսեր ունիմ առ նա իմ գործին իրագործելուն մասին։ Եթէ կը համբեր տեղ տուէք իմ երկտողին ձեր (Մշակի) մէջ։

Գ. Յիւլիզորեան

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԱՆ

Երազիրները մէջ կարգում ենք հետեւեալ թղթակցութիւնը։

Նորերումս իշխան Բիմարի ծանր յարձակումներին ենթարկվեցաւ Բերլինի լըրագրութեան կողմից այն պատճառով, որ չեկաւ Բերլին ներկայ գտնվելու պատգամաւորների ժողովի վիճարկութիւններին առետրական միջնորդութեան բնագծերին մասին, իր բացակայութիւնը հիւանդութեամբ արդարացնելով, միւսողեռ ինքը զընաց օրսի իշխանի լրագրները հերքում են այս վերջին փաստը, բայց որովհետեւ Բիմարի բացակայութեւ բարձրաստիճան անձանց օրսի էր հրաւերել, հաւանական է, որ ինքը չընդունեց այդ հրաւերին, այլ իր փեսայի, որ նոյնպէս պարուծ է Բերլինի քաղաքի մէջ։ Իշխանի բացակայութեան մասին շատ բան են խոսում Բերլինի մէջ, բայց ճշմարիտ է միայն այն իրողութիւնը, որ նա պարտաւորու համար Բերլին իջնալու է մէջ աւելի շատ ժամանակ ու

նի, քան թէ Բերլինի մէջ, որտեղ անգամ իր խնդրարարում են նրա պարտաւորութիւնները։ Ամերիկացի մէջ նրա միակ գումար-ձուծիւնը ամենօրեայ գրասանքն է, որ նա Բերլինի մէջ չէ անում, որովհետեւ իշխանը չէ սիրում անգղաբար երեւալ հասարակութեանը։ Որովհետեւ Բերլինի և Բերլինի մէջ ընդամենը հինգ ժամկէտ ձանապարհ կայ, նա հետեւութեամբ կարողանում է պահպանել իր յարաբերութիւնները Բերլինի հետ և միջնորդները անգղաբար նրան այցելում են, այնպէս որ իշխան Բիմարիի աւելի իրաւունք ունի փոխարինել համարը, քան թէ ֆրանսական վաղմի միջնորդը։

Իշխանին այցելող հիւրերից ոչ մէկը այնքան աղմուկ չը հանեց, ինչպէս Փրանսիական դեսպան Սեն-Վալէ, որ այցելելու իշխանին միաժամանակ փարքի գերմանական դեսպան իշխան Նոսկովիչին հետ։ Պետական այդ մարդկերանց խորհրդակցութիւնները անկասկած քաղաքական բնուորութիւն ունէին և նրանց մասին միայն երեւոյթութիւններ կարելի է անել։ Մի քանի լրագրներ լուրս տարածեցին, իր թէ Ֆրանսիան և Աւստրո-Ունգարիան դաշնակցութիւն են կապել, որի համեմատ Ֆրանսիան պարտաւորուծ է պաշտպանել Աւստրիայի քաղաքականութիւնը թէ արեւելեան գործերի և թէ ուրիշ նշանաւոր հարցերի վերաբերութեամբ շատաւ տեղեկութիւններ հաւաքելուց յայտնեցաւ, որ այդ լուրը կատարելապէս հրապարակելու իշխանի բարեկամ շրջանների մէջ հաւատացում են, որ այդ խորհրդակցութիւնները վերաբերում էին միմիայն ֆինանսական հարցերին։

Կոմ շաքիւղին արտաքին գործերի քարտուղար նշանակելու մասին թղթակցող հաստատ աղբիւրներից տեղեկացել է, որ պաշտպան շրջանների կողմից նրա դէմ գործ դրած ինտրիգները փոքր չէ շատ աջողակ են։ Կայսրի, որ այդպիսի դէպքերում միտ հաւանութիւն է տալիս իշխան Բիմարիի առաջարկութիւններին, այս անգամ էլ հաստատեց նրա առաջարկութիւնը կոմ շաքիւղի մասին, բայց յետոյ, ինչպէս պատճառում են, մի բարեկամատեւ գրեց Բիմարիին, որով նա մասնացոյց էր լինում այս դժուարութիւնների վրա, որոնց կոմ շաքիւղը կատարել է պատահել բարձր շրջանների մէջ։ Նստակաւ է, որ այս հանգամանքները ի նկատի ունենալով, ինքը կոմ շաքիւղին էլ առանձին ցանկութիւն չուրի վարել իրան առաջարկած պաշտօնը և նախագահութեւ գեղեցիկ իր պաշտօնը։ Պայի մէջ, որի համար աւելի մեծ ուժն է ըստաւում, ինքը աւելի հանդիման է և մասնաւոր կ. Պայի մէջ նա շատ լաւ դիրք ունի։ Միւս կողմից պէտք է նկատել, որ իշխան Բիմարի չէ սիրում հրաժարվել այն բանից, որ նա մի անգամ առաջարկել է։ Այսպէս թէ այնպէս կոմի վիճակը կործան է իր այն ժամանակ, երբ նա Բերլին կը վազէ։

Իշխան Բիմարիի լրագրներին մէկը նորերումս հրէական հարցի վերաբերութեամբ մի յոյսած հրատարակեց, որի մէջ անց են կացրած իշխանի հայացքները այդ հարցի վրա։ Բողոքածի առաջին մասը վճռողականապէս դատաւարութեւ չեղեցիկի հայացքները, այնպէս որ բոլոր հրէաները չեն կարող յօդուածի այդ հետի հետ և չէլուր լինի։ Ֆրանսիան հարց բարձրացրեց Ռուսաստանի օգուտ ծովային ցոյց անելու մասին, բայց այդ հարցի վրա միայն Ֆրանսիական շահերի տեսակետէ պէտք է նայել։ Բայց եթէ մի անձնաւոր

վերաբերութեամբ։ Բողոքածի կարծաւորութիւնները հետեւեալն է. ուրեւնիք իրաւարանական և հասարակական կողմից կարող են քրիստոնեաների հետ հաւասար իրաւունքներ վայելել, բայց պէտք է որ նրանք մասնակցեն գերմանական ժողովրդի կառավարութեանը։ Ուրեմն յօդուածի համեմատ հրէական վարական պաշտօններ չը պէտք է տալ։ Այսպիսով այդ յօդուածը աւելի շատ է պահանջում, քան թէ հակահրէական յայտնի բողոքադիրը, որի համեմատ հրէականին չը պէտք է տալ վարական միայն մի քանի պաշտօններ։ Այդ յօդուածը երկու կողմերին էլ հակառակում է, թէ շտեպելին, թէ Վիլհելմին և թէ հարցն էլ այդ ուղղութիւնը ստանայ, նա աւելի էլ կը խրճրճվի։

Հրէական դէմ ցոյցերը շարունակվում են շամայսարանի մէջ, երբ մի կնքված հրէայ համաձայնեցաւ պրոֆեսոր Տրէյլ-Էկէ հակառակ կարծիքներ յայտնել, ահապէս աղմուկ և անկարգութիւններ սկսվեցան։ Այսպիսի պայմաններով շրջապատված հրէական հարցը հետզհետեւ անհանգստացող բնուորութիւն է ստանում և այժմ դժուար է նախատեսել, թէ նա ի՞նչ տեսակ վախճան կունենայ։

ՖՐԱՆՍԻԱ

«République Française» լրագրի յօդուածների համեմատ Ֆրանսիական քաղաքագետները հետեւեալ տեսակետից են նայում արեւելեան գործերի վրա։ Մենք Ֆրանսիացիներս միայն մի շահ տեսնում ենք և մեր յարաբերութիւնների ժամանակ օտար պետութիւնների հետ միայն խաղաղութեան պահպանելը պէտք է ի նկատի առնենք։ Մենք վճռել ենք, որ ինչ թիւքերը պատերազմ չը սկսեն, այլ մեր ուղղակի շահերը պահանջում են, որ Եւրոպայի մէջ ոչ մի թիւքաթիւ չարձակվի։ Եւրոպայի մէջ մի որ և է պատերազմը ըսկսվելուց յետոյ կարող է եւրոպական հասարակաւորութիւնը խաղաղութիւն և պիտի իր անց կալող է պատահել, որ մենք ստիպված կը լինենք դաւաճանել մեր չեղարութեան և ինքներս պատերազմի մէջ խառնվել։ Մենք պէտք է աշխատենք, որ այսպիսի բան չը պատահի և դրա առաջին անգամը համար պէտք է մասնակցենք եւրոպական համաձայնութեանը և այնպիսի դիր խաղանք, որ խաղաղութիւն պահպանվի և որ ամենք հասկանան, թէ մեր ներպաշարի է վիճել դեռ կրողը։ Հարցն է, որ ինչ հանգամանքներ կատարելապէս արդարաւորութեւ և Բերլինի, որը Ֆրանսիայի նուատորմը խառնեց միացեալ նուատորմի հետ։ Եթէ մեր նուատորմը չեղեալ Կուլցինի մօտ, այնտեղ ոչ օք չէր դնայ, բայց զրահակիր նաւեր կերեալայն Կարդաներին ներգնէ մէջ։

Ֆրանսիական սենատի նոյեմբերի 30-ի նիստին, երբ քննվում էր արտաքին գործերի միջնորդութեան բնագծերը, Բոյոլի յայտնեց, որ ժամանակ է վերադառնալ թիւքի և Մակ-Մաճոնի քաղաքականութեանը։ Անհրաժեշտ է այնպիսի քաղաքականութեան հետեւ, որ պահպանեք Ֆրանսիայի իսկական շահերը։ Ֆրանսիան պէտք է հեռու մնայ խրճրճված գործերից և նրա քաղաքականութիւնը պէտք է ազատ և չէլուր լինի։ Ֆրանսիան հարց բարձրացրեց Ռուսաստանի օգուտ ծովային ցոյց անելու մասին, բայց այդ հարցի վրա միայն Ֆրանսիական շահերի տեսակետէ պէտք է նայել։ Բայց եթէ մի անձնաւոր

ութիւն (Պաքիստան) կայ, որ կառավարում է մեր միջնորդութիւնը, ուրեմն Ֆրանսիան Եւրոպայի հաւատարմութեանց կը զրկվի։ Արտաքին գործերի նախկին միջնորդը Ֆրէյսինն ասաց, որ շատ քիսկան էր Ֆրանսիայի համակրութեանը դէպի Ռուսաստանը։ Մերնօրգրական պաշտպանութեւ համար գործադրած միջոցները ոչ թէ թիւքաքիցի դէմ էին ուղղված, այլ այրանական ապստամբ խումբերի դէմ։ Ֆրէյսինն մասնացոյց եղաւ, որ պետութիւնները գրեթէ միաձայն որոշեցին Ռուսաստանի սահմանները։

ՄԴԱՅԻՆ ԼՆԱՌԵՎԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԿԻ, 2 դեկտեմբերի. „Приветъ Вѣстн.“ լրագրի մէջ տպված է բարձրագոյն հրովարտակ իշխան Ուլենբուրգովու անունով դեկտեմբերի մէկին նրա 50 ամեայ յօրեկնանի լրատու առիթով։ Կօրագրի ուսումնական շրջանի հոգաբարձու Նանսկովից է սենատոր բարոն Շտոկերը։

ԲԵՂԱՐԱԿ, 1 դեկտեմբերի։ Բնակիչները տունու են կառավարական վերանորոգող կառավարութեան յաղթութիւնը ընտրութիւնների ժամանակ։ Ձմռանը քիսկան երաժշտութեան խումբերը ածուծ են փողոցների վրա։

ԼՈՒՆԻՆ, 1 դեկտեմբերի։ Միջնորդների երկկայ նիստի ժամանակ դեռ չէ վճռված, թէ ինչ միջոցներ պէտք է գործադրել իրաւորայի վերաբերութեամբ։ Կառավարութիւնը այսօր կը կայացնի վերջնական վճիռը։

ՍՈՒՄԻՐԱԿ, 2 դեկտեմբերի։ Այստեղ հասած չեքիսօգրական պատգամաւորը Մակնովի Լեւոյիցայի և Կալիմայի վերաբերութեամբ հարցը վճռելու համար, ուրիշ թիւքերը հրաժարվում են յանձնել չեքիսօգրներին, և համաձայնութիւն կայացնելուց յետոյ վերադառնաւ, հրաժարվելով ստորագրել յայտարարութիւնը Կուլցինիի նահանգը դրակելու մասին։

Կ. ՊԵՏԵՐԲՈՐԿԻ, 2 դեկտեմբերի։ Պարսկաստանը Կ. Վաշինգթոնի վարձատրութիւն է պահանջում քիւրդերի վերջին արշաւանքի համար։

ԼՈՒՆԻՆ, 2 դեկտեմբերի։ Միջնորդների խորհուրդը երեկ հետեւեալ վճիռը կայացրեց։ Նախագահութիւն չը կայ իրաւորայի կատարող իշխանութեանը իրաւունք տալ գործող օրենքները չափազանցանքու համար։ Միջնորդների խորհուրդը անհրաժեշտ չէ համարում հրաւիրել պարլամենտը իր խիտ միջոցներ գործադրելու համար։ Խորհուրդը վճիռ կայացրեց, որ եթէ իրաւորական գործերը չը լուսնան, պահանջել պարլամենտից Habeas-corpus օրենքի դադարեցնելը և խիտ միջոցների գործադրելը կառավարական վերանորոգութիւններ մտցնելու համար։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԿԻ, 2 դեկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսերը առաջին շրջանի արժէ 95 թ. 25 կ., երկրորդ 92 թ. 62 կ., երրորդ 93 թ. 25 կ., չորրորդ 92 թ. 75 կ., ներքին 5% առաջին փուլաւորութեան տոմսերը արժէ 223 թ. 75 կ., երկրորդ 217 թ. 25 կ., արեւելեան առաջին փուլաւորութեան տոմսերը արժէ 90 թ. 62 կ., երկրորդ 90 թ. 62 կ., երրորդ 90 թ. 62 կ., ուրիշ 8 թ.։ Բուսաց 1 բուրդ Լոնդոնի վրա արժէ 24,53 պէնս, Ամստըրդամի վրա 124 պէնս, Բուսաց 100 թ. Կլամպիայի վրա արժէ 209 մարկ, Փարիզի վրա 259 ֆրանկ։

Խաղաղութիւն—հրատարակող ԳԻՐԿՈՐ ԱՐԹՐՈՒՆԵՐ